

necessity. Administrative courts exercising the proceedings of administrative claims for forced alienation of land plots for reasons of social necessity carry out the research of such basic elements of these legal relationships as legal status of subjects-plaintiffs, legal regime of objects that are subjected to alienation, observance of formal procedure of alienation.

The court must establish the sufficient administrative procedural capacity of person to appeal with the requirements about forced alienation of land plots, other objects of the immovable property for reasons of social necessity. The court determines whether the subject of appeal belongs to the executive authorities or bodies of local self-government that under the law can buy these objects back for social necessities. Realization of these statutory provisions causes the questions about law application. In judicial practice there are cases of plaintiffs' improper taking of certain necessity to social one. An increase of the role of the court in application of the legislation on alienation of land plots for reasons of social necessity is important in our society.

Key words: *forced alienation of land plot; reasons of social necessity; administrative claim for forced alienation of land plots for reasons of social necessity; administrative court.*

Стаття надійшла 6 листопада 2017 р.

УДК 347.736(477)

**Л. В. Мелех,
К. І. Круць**

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ПРОЦЕДУРИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОМ БОРЖНИКА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО, ЇЇ МЕТА Й ФУНКЦІЇ

Зазначено, що у зв'язку з переходом від прокредиторської до продебіторської моделі правового регулювання відносин банкрутства в Україні було запроваджено судову процедуру розпорядження майном у справах про банкрутство. Встановлено фактичну мету судової процедури розпорядження майном боржника у справі про банкрутство. Виокремлено основні функції судової процедури розпорядження майном боржника (регулятивну, контроль-но-наглядову, забезпечувальну й аналітичну) та встановлено, що функції упорядковують матеріальні й процесуальні правовідносини між сторонами та іншими учасниками процедури, забезпечуючи захист інтересів кредиторів і прав боржника. Визначено особливості судової процедури розпорядження майном боржника у справі про банкрутство.

Ключові слова: *кредитор, боржник, банкрутство, процедура банкрутства, справа про банкрутство, процедура розпорядження майном боржника.*

Постановка проблеми. Підвищена увага держави до регулювання відносин неспроможності (банкрутства) є загальносвітовою тенденцією.

Інститут банкрутства, який суттєво трансформувався, використовують як індикатор рівня розвитку й організації національної економіки. Він сприяє очищенню економічного простору від суб'єктів, які неефективно господарюють [1].

Потрібно визначити належну роль серед інших судових процедур банкрутства шляхом обґрунтування та нормативного закріплення: цілей і головних функцій процедури, її особливостей, що вирізняють судову процедуру розпорядження майном боржника з-поміж інших процедур банкрутства; кола учасників процедури й їх правового положення, правового статусу зборів кредиторів і комітету кредиторів, інших учасників судового провадження. Насамперед це важливо з огляду на те, що нині державна політика у сфері банкрутства спрямована головню на відновлення платоспроможності боржника і найбільш повного задоволення вимог кредиторів [2, с. 32].

Необхідність проведення наукового дослідження мети, функцій та особливостей судової процедури розпорядження майном боржника зумовлюється неоднорідністю думок науковців стосовно її визначення.

Стан дослідження. У науці питанням особливостей розпорядження майном боржника займалися такі науковці, як Р. Г. Афанасьєв, І. О. Вечірко, С. М. Грудницька, В. В. Джунь, С. В. Міньковський, Б. М. Поляков, П. Д. Пригуза, В. М. Телюкіна, М. І. Тітова та ін.

Метою статті є дослідження правових особливостей судової процедури розпорядження майном боржника та встановлення її фактичної мети й визначення основних функцій.

Виклад основних положень. Судова процедура розпорядження майном у справах про банкрутство була запроваджена у зв'язку з переходом від прокредиторської до продебіторської моделі правового регулювання відносин банкрутства в Україні [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 22 чинного Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон про банкрутство), під розпорядженням майном боржника слід розуміти систему заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, проведення аналізу його фінансового становища, а також визначення наступної оптимальної процедури (санації, мирової угоди чи ліквідації) для задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів [3].

Із наведеної норми закону потрібно зробити висновок, що фактично не встановлюється загальна мета цієї процедури, а тільки визначаються поточні її завдання (не вказується те, чи інтереси кредиторів чи інтереси боржника захищає ця процедура) [2, с. 35].

С. В. Мінковський вважає, що метою судової процедури розпорядження майном боржника у справі про банкрутство є «контроль, що здійснюється, у тому числі засобами активного нагляду (спостереження) за господарською діяльністю боржника, без втручання в оперативно-господарську діяльність останнього, крім випадків, передбачених Законом про банкрутство, що контролюється розпорядником майна боржника, з метою збереження й ефективного використання майнових активів боржника, проведення аналізу його фінансового становища, визначення правових підстав для подальшого застосування оптимальної судової процедури банкрутства (санації, мирової угоди або ліквідації) до боржника» [2, с. 39].

Варто підкреслити необхідність акцентування мети на забезпеченні відновлення платоспроможності боржника та відповідне посилення правового впливу на процес розпорядження майном боржника за допомогою додаткових важелів забезпечення досягнення цієї мети [1].

У юридичній літературі є й інші погляди науковців стосовно мети процедури розпорядження майном боржника.

Так, Р. Г. Афанасьєв вважає, що головною метою процедури розпорядження майном боржника є «...відновлення його платоспроможності і недопущення погіршення його майнового стану» [4, с. 117]. Дослідник конкурсного права М. В. Телюкіна зазначає, що ціллю процедури «спостереження» (аналог української процедури розпорядження майном боржника – *авт.*) є «...досягнення балансу інтересів боржника і кредиторів, запобігання можливим зловживанням» [5, с. 277].

Із урахуванням мети судової процедури розпорядження майном боржника, до основних функцій процедури розпорядження майном боржника належать:

1. Регулятивна функція, яка, своєю чергою, зумовлює упорядкування матеріальних і процесуальних правовідносин між сторонами й учасниками процедури розпорядження майном боржника через визначення прав і обов'язків боржника, кредиторів, власника, Державного органу з питань банкрутства, арбітражного керуючого (розпорядника майна боржника) й інших учасників процесу.

2. Контрольно-наглядова функція, процедура якої полягає в тому, що господарську діяльність боржника на цій стадії проваджен-

ня контролює та наглядає у випадках, передбачених Законом про банкрутство, призначений судом арбітражний керуючий (розпорядник майна боржника) за допомогою покладених на нього повноважень.

3. Забезпечувальна функція, зміст якої розкривається через створення умов і можливостей для попередження неналежних дій керівника (органів управління) боржника або власника майна, збереження наявного у боржника майна з метою подальшого задоволення вимог конкурсних кредиторів у інших судових процедурах банкрутства. За аналогією ця функція наближена до заходів, спрямованих на забезпечення позовних вимог у господарському процесі згідно з розділом X ГПК України, але у справах про банкрутство, на відміну від позовного провадження, в якому забезпечувальна функція здійснюється для захисту інтересів позивача і стягнення з боржника заборгованості, ця функція спрямована на захист інтересів кредиторів.

4. Аналітична функція, яка визначає перелік основних фінансово-економічних і правових заходів, за якими можливо відновити платоспроможність боржника й задовольнити грошові вимоги його кредиторів у порядку подальших судових процедур банкрутства [2, с. 39–40].

Б. М. Поляков, досліджуючи відносини банкрутства, визначає фактично ще одну функцію судової процедури розпорядження майном боржника – підготовчу, яка «...створює передумови для застосування інших судових процедур...» і «...визначає подальшу долю боржника» [6, с. 122].

Про підготовчу функцію процедури, враховуючи її службове призначення, зазначає і В. В. Джузь [7, с. 103, 136–137]. На думку науковця, ця процедура є доцільною, однак може бути врахована разом із функцією забезпечувальною, тому що обидві функції (забезпечувальна та підготовча) взаємопов'язані. Ми вважаємо слушною позицію В. В. Джузя.

Зазначені функції упорядковують матеріальні та процесуальні правовідносини між сторонами й іншими учасниками процедури, забезпечуючи захист інтересів кредиторів і прав боржника [8, с. 8].

На виконання функцій розпорядження майном спрямований ступінь обов'язковості застосування засобів цієї процедури, а саме, з урахуванням змісту функцій процедури розпорядження майном боржника науковець С. В. Мінковський визначив основні особливості судової процедури розпорядження майном боржника у справі про банкрутство:

1) обов'язковість введення процедури розпорядження майном боржника (за окремими виключеннями ст.ст. 90–92, 95 Закону про банкрутство);

2) наявність мораторію на задоволення вимог кредиторів, що визначає особливості збігу конкурсних кредиторів до боржника й облік грошових зобов'язань кредиторів у реєстру вимог кредиторів;

3) обмеження господарської компетенції під час здійснення господарської діяльності боржником, що визначено Законом;

4) наявність незацікавленої фізичної особи – арбітражного керуючого (розпорядника майна боржника), що здійснює контроль та нагляд за управлінням і розпорядженням майном боржника;

5) визначення конкретного строку проведення процедури банкрутства;

б) наявність граничного строку щодо вимог кредиторів, які подають заяви з грошовими вимогами до боржника;

7) визначення у процедурі розпорядження майном боржника подальшого прокредиторського або продебіторського спрямування справи про банкрутство боржника [2, с. 41–42].

Висновки. Судова процедура розпорядження майном боржника має свою мету та функції, що відрізняє цю судову процедуру від інших. Підкреслимо, що такі функції, як регулятивна, контрольна-наглядова, забезпечувальна та аналітична, упорядковують матеріальні та процесуальні правовідносини, які, своєю чергою, виникають між сторонами й іншими учасниками процедури. Стосовно своєрідності застосування розпорядження майном боржника як судової процедури, то вона полягає у тому, що здійснює контроль і нагляд за збереженням майна боржника та його ефективним використанням.

1. Грудницька С. М. Питання удосконалення розпорядження майном боржника у процедурі банкрутства / С. М. Грудницька, С. В. Мінковський // Економіка та право. – 2015. – № 2 (41) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://C:/Users/admin/Downloads/ecprpr_2015_2_4%20\(9\).pdf](http://C:/Users/admin/Downloads/ecprpr_2015_2_4%20(9).pdf)

2. Мінковський С. В. Розпорядження майном боржника у процедурі банкрутства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / С. В. Мінковський; НАН України, Інст. екон.-прав. дослідж. – К., 2015. – 227 с.

3. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/page>

4. Афанасьев Р. Г. Проблемы правового регулирования банкротства за законодательством Украины: дис. ... канд. юрид. наук / Р. Г. Афанасьев. – К., 2001. – 350 с.

5. Телюкина В. М. Основы конкурсного права / В. М. Телюкина. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 560 с.

6. Поляков Б. М. Правове регулювання процедури розпорядження майном у справі про банкрутство / Б. М. Поляков // Вісник господарського судочинства. – 2002. – № 4. – С. 122–132.

7. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія / В. В. Джунь. – 2-е вид., випр. і допов. – К.: Юрид. практика, 2006. – 384 с.

8. Мінковський С. В. Розпорядження майном боржника у процедурі банкрутства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 / С. В. Мінковський; Нац. акад. наук України, Ін-т екон.-прав. досл. – К., 2015. – 20 с.

Мелех Л. В., Круць К. И. Правовые особенности судебной процедуры распоряжения имуществом должника в деле о банкротстве, ее цель и функции

Отмечается, что в связи с переходом от прокредиторской к продебиторской модели правового регулирования отношений банкротства в Украине введена судебная процедура распоряжения имуществом по делам о банкротстве.

Установлена фактическая цель судебной процедуры распоряжения имуществом должника в деле о банкротстве. Выделены основные функции судебной процедуры распоряжения имуществом должника (регулятивная, контрольно-надзорная, обеспечительная и аналитическая) и констатируется, что функции упорядочивают материальные и процессуальные правоотношения между сторонами и другими участниками процедуры, обеспечивая защиту интересов кредиторов и прав должника. Определены особенности судебной процедуры распоряжения имуществом должника в деле о банкротстве.

Ключевые слова: кредитор, должник, банкротство, процедура банкротства, дело о банкротстве, процедура распоряжения имуществом должника.

Melekh L. V., Kruts K. I. Legal features of the judicial procedure of disposition of the debtor's property in the bankruptcy case of its purpose and function

It has been examined that in relation with the transition from the pro-credit to the pro-debit model of legal regulation of bankruptcy relations in Ukraine, a legal procedure of asset management in bankruptcy cases was introduced. The actual purpose of the legal procedure of debtor's asset management in bankruptcy cases was established. The principal functions of the legal procedure of debtor's asset management (regulatory, monitoring and supervising, and analytical) were outlined; and it was established that these functions organise material and procedural legal relations between the parties and other participants of the procedure, assuring the protection of creditor's interests and debtor's rights. The peculiarities of the legal procedure of debtor's asset management in bankruptcy cases were outlined. Increased state attention to the regulation of insolvency (bankruptcy) is a global trend. Recognizing during the historical development of a significant transformation, the institution of bankruptcy is used as an indicator of the level of development and organization of the national economy and helps to clear the economic space from actors who are inefficiently managing.

It is necessary to determine the proper role among other bankruptcy procedures through substantiation and regulatory consolidation: the goals and main functions of the procedure, its features, distinguishing the judicial procedure for disposing of the debtor's property among other bankruptcy procedures; the circle of participants in the procedure and their legal status, the legal status of the meeting of creditors and the committee of creditors, other participants in the proceedings. This is especially important in the context of the fact that at present state policy in the field of bankruptcy is aimed, first of all, at restoring the debtor's solvency and the most complete satisfaction of creditors' claims.

Key words: creditor, debtor, bankruptcy, bankruptcy proceeding, bankruptcy case, procedure of debtor's asset management.

Стаття надійшла 25 жовтня 2017 р.

УДК 347.77

Г. В. Смолин

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Розглянуто положення, порядок формування, використання і значення відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб, структурних підрозділів, громадян-підприємців та громадських формувань. Зазначено, що його відомості формуються на підставі заяв про державну реєстрацію; документів, які є обов'язковими для проведення реєстраційних дій; відомостей, отриманих у результаті інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром юридичних осіб, структурних підрозділів, громадян-підприємців та громадських формувань й інформаційними системами державних органів. Вказано, що він ведеться державною мовою з використанням програмного забезпечення на електронних носіях відповідно до державних стандартів у контексті вимог директив Ради Європи, що забезпечує його взаємодію з іншими інформаційними системами та мережами.

На основі аналізу відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб, структурних підрозділів, громадян-підприємців та громадських формувань зроблено висновок про їх нормативно-правовий засіб забезпечення комунікативності в формуванні господарських правовідносин.

Ключові слова: Єдиний державний реєстр, відомості, програмне забезпечення, персональний кабінет, надання відомостей.